

BRONEER OSKAR, *Το μνημείο του Λέοντα στην Αμφίπολη* (The lion monument at Amphipolis), μετάφραση Σόφη Ν. Παπαγεωργίου, εκδόσεις Αρμός, Αθήνα 2016, σ. 196, ISBN: 9789605279950.

Η τιμή να παρουσιάζεις ένα βιβλίο για τον Λέοντα της Αμφιπόλεως δεν σου δίνει απλά μία μοναδική ευκαιρία να ψηλαφήσεις την Ιστορία σου! Σου προσφέρει το μοναδικό προνόμιο να καθρεφτιστείς με τις παιδικές μνήμες σου και να αναβαπτιστείς σε θύμησης, σε θρύλους και σε εικόνες ξεθωριασμένες σιγά-σιγά από τον χρόνο, παντοτινά όμως επίκαιρες και ζωογόνες! Και αυτό από μόνο του κάνει το βιβλίο μοναδικό!

Ο συγγραφέας της εξαιρετικής μονογραφίας, Oscar Broneer εκπρόσωπος της Αμερικάνικης Σχολής Κλασικών Σπουδών καταθέτει μέσα στο ξεχωριστό αυτό βιβλίο, την άμεση και εμπειριστατωμένη γνώση όλων των γεγονότων και των στοιχείων που αφορούν στο μνημείο του Λέοντα της Αμφιπόλεως, καθώς η εκ του σύνεγγυς ενασχόλησή του, τον καθιστά αδιάψευστο και φερέγγυο μάρτυρα της ιστορικής πορείας του μνημείου στην πάροδο του χρόνου.

Ο Λέων της Αμφιπόλεως δεν είναι μόνο ένα μοναδικής σημασίας αρχαιολογικό μνημείο, δεν είναι μόνο ένα εξαιρετικής ομορφιάς καλλιτεχνικό δημιούργημα, δεν είναι μόνο το σύμβολο της κραταιάς Μακεδονικής δυναστείας, και σίγουρα δεν είναι μόνο οι θρύλοι που συνοδεύουν την αίγλη της θωριάς του!!!

Είναι πρώτιστα και κύρια το σήμα, το σύμβολο και το τεκμήριο ιστορικής αναφοράς μίας ολόκληρης περιοχής που εκτείνεται στον ευλογημένο και καρποφόρο Σερραϊκό κάμπο, καθώς τον περιδιαβαίνει ο Ομηρικός Στρυμόνας και τον αγκαλιάζει το χρυσοφόρο Παγγαίο. Ο Λέων της Αμφιπόλεως είναι ο φύλακας, ο ακοίμητος φρουρός αυτής της ευλογημένης ιστορικής περιοχής και η θέση τοποθέτησης του στα νεότερα χρόνια μετά την ανεύρεσή του στη διάρκεια του Α΄ Παγκόσμιου πολέμου, πιστοποιεί τη λειτουργία του αυτή. Ο Λέων της Αμφιπόλεως είναι ο βιγλάτορας μας, ο ακοίμητος φρουρός, αλλά και ο οικείος, πιστός λέων ολόκληρης της περιοχής που «διαφεντεύει».

Η οικειότητα των ανθρώπων της περιοχής με το μνημείο του λέοντα είναι αυτή που τον μετέτρεψε σε ένα «ζωντανό», αληθινό κομμάτι της ζωής των κατοίκων της και όχι μόνον. Η αναφορά στο ίδιο το μνημείο με το απλό ουσιαστικό «το λιοντάρι», η συμβολική υποδοχή των ανθρώπων στους δρόμους της θερινής διαφυγής τους και η σηματοδότηση της εξόδου από την πόλη είναι στοιχεία οικεία σε όλους τους Σερραϊούς.

Θυμάμαι καλά και ίσως όλοι να θυμόσαστε πως η αναφορά στο μνημείο γινόταν ως χιλιομετρικός δείκτης και ως ένα σύνορο ζωής.

Ανακαλώ στη μνήμη φράσεις όπως:

-Φτάσαμε στο λιοντάρι..., -σταματήσαμε στο λιοντάρι..., -Να βγούμε μια φωτογραφία με το λιοντάρι...!

Ποιος άραγε δεν έχει μια ανάλογη φωτογραφία στα παιδικά του σεντούκια; Αναφορές που τώρα πια με το νέο δρόμο της Εγνατίας οδού χάθηκαν για πάντα...

Με το βιβλίο έχουμε μια μοναδική ευκαιρία όλοι μας να ξανασυναντήσουμε τον Λέοντα της Αμφιπόλεως και να τον γνωρίσουμε πολύ καλά.

Το βιβλίο που εξέδωσε ο εκδοτικός οίκος Αρμός του συντοπίτη μας κ. Γ. Χατζηιακώβου, εμπεριέχει το αγγλικό αρχικό κείμενο της μονογραφίας του Oscar Bronner, την εξαιρετική μετάφραση της κ. Παπαγεωργίου και ένα μοναδικό πλούσιο παράρτημα με σημαντικές φωτογραφίες που μας δίνουν με τον πιο άμεσο και κατανοητό τρόπο τη δυνατότητα να μεταφερθούμε πίσω στο χρόνο της συγγραφής του έργου, αλλά και της ανακάλυψης και αποκατάστασης του σημαντικότερου μνημείου της ευρύτερης περιοχής του Νομού Σερρών.

Τα κεφάλαια στα οποία διαρθρώνεται το περιεχόμενο του είναι τα ακόλουθα:

- Προλεγόμενα-Πρόλογος
- Εισαγωγή
- Ανακάλυψη εκσκαφή και ανοικοδόμηση
- Τοποθεσία
- Η Θεμελίωση – Η ανοδομή
- Τυπολογία και συμβολισμός
- Χρονολογία κατασκευής
- Ιστορική σημασία του μνημείου
- Συμπεράσματα

Ο ίδιος ο συγγραφέας επιλέγει πολύ εύστοχα κατά τη γνώμη μου να στεφανώσει την εισαγωγή του βιβλίου του προλέγοντας και τον σκοπό του μνημείου με την αναφορά από το σπουδαίο επίγραμμα του ηρωικού παιάνα του Αισχύλου

*Ω παίδες Ελλήνων
ίτε ελευθερούτε πατρίδ'
Ελευθερούτε δε παίδας,
γυναίκας, Θεών τε πατρῶων ἔδη
θήκας τε προγόνων, νυν υπέρ πάντων αγών*

Από το πρώτο ήδη κεφάλαιο επισημαίνει πολύ εύστοχα και την αντιφατικότητα που σχετίζεται με το μνημείο, καθώς αναφέρει πως ενώ η ανακάλυψη του, δηλαδή η «γέννα» του από τα σπλάχνα της μακεδονικής γης προκλήθηκε μέσα από τις οδύνες πολέμων, (Α΄ και Β΄ παγκό-

σμοι πόλεμοι), η αποκατάσταση όμως και η ύπαρξή του βασίζεται στην ειρηνική συμπόρευση της «διπλωματίας» των αρχαιολόγων, η οποία ευελπιστούμε όλοι να ενεργοποιηθεί και πάλι για την ανασκαφή του τύμβου Καστά!!!!

Ο συγγραφέας δίνει με λεπτομερείς περιγραφές όσα μέρη του σώματος του μνημείου καταστράφηκαν αλλά και όσες προσπάθειες έγιναν για την αποκατάστασή τους. Θεωρείται ξεκάθαρο πως από τα σημαντικότερα κομμάτια δεν λείπει κανένα, γι αυτό το λόγο και μπορούν να θεωρούνται σωστά τα κύρια γνωρίσματα της αποκατάστασης του μνημείου.

Στο κεφάλαιο της χρονολόγησης καταλήγει με σαφήνεια στην άποψη πως το μνημείο χρονολογείται στο β' μισό του 4^{ου} αι π. Χ., ενώ ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι αναλογικές περιγραφές του Λέοντα με τα μνημεία της Μ. Ασίας στην ίδια χρονική περίοδο, όπου τα μνημεία λεόντων αποτελούν τάφους σημαντικών προσωπικοτήτων. Τα μνημεία πλέον δεν είναι πολεμικά αλλά ιδιωτικοί τάφοι, όπως επισημαίνει ο συγγραφέας!

Οι σπάνιες φωτογραφίες από την εύρεση του επιβλητικού γλυπτού, που περιέχει το βιβλίο του Oscar Broneer, το οποίο εκδόθηκε το 1941 αλλά δεν μεταφράστηκε ποτέ στα ελληνικά, καθηλώνουν τον αναγνώστη και τον μεταφέρουν στον χρόνο και τον τόπο των γεγονότων της αποκάλυψης και αποκατάστασης του μνημείου. Ο Σουηδός αρχαιολόγος παραθέτει και το σχέδιο αναπαράστασής του, ως μαυσωλείο με ιωνικούς κίονες.

Καθώς περιδιαβαίνεις τα κεφάλαια και μυείσαι σιγά-σιγά στα «μυστικά» των αρχαιολόγων και των γλυπτών συνειδητοποιείς πως κρατάς στα χέρια σου ένα βιβλίο που σε συναρπάζει. Και δεν ευθύνεται μόνο η επιβλητική εικόνα του Λέοντα στο εξώφυλλό του που σε προσκαλεί από τη πρώτη στιγμή που το αντικρίζεις.

Σε συναρπάζει κυρίως η πλοκή των γεγονότων που καταγράφονται στις σελίδες του. Αυτό δεν οφείλεται βέβαια καθόλου σε αφηγηματικούς τρόπους καθώς δεν πρόκειται για συγγραφή ενός ιδιαίτερης λογοτεχνικής αξίας βιβλίου.

Σε συναρπάζει η μυθιστορηματική, αυτή καθαυτή, η καταγραφή της ιστορίας του μνημείου! Συναρπάζεσαι ως αναγνώστης από όλα τα στοιχεία που συνδέονται με την αποκάλυψη, την εύρεση, την αποκατάσταση ενός μνημείου τόσο μοναδικού και τόσο ανεξερεύνητου ακόμη και μέχρι σήμερα.

Γιατί να διαβάσετε λοιπόν, γιατί να διαβάσουμε αυτό το βιβλίο, αν με ρωτούσατε θα σας απαντούσα ότι δεν έχετε απολύτως κανένα λόγο να το αποφύγετε!!! Είναι αναγκαίο, επιβεβλημένο και η αγέρωχη εικόνα

του λέοντα στην προμετωπίδα του εξωφύλλου πραγματικά σας το επιτάσσει.

Ως Σερραίοι δε, οφείλουμε όλοι να το μελετήσουμε, για να συνειδητοποιήσουμε την άγνοια μας, αλλά και την εγκληματική αδιαφορία μας! Να το μελετήσουμε, γιατί μέσα στις σελίδες του περιδιαβαίνουμε την ιστορία του τόπου μας.

Να το διαβάσουμε, γιατί είναι ένα επιστημονικό πόνημα που καταγράφει με άμεσο και αντικειμενικό τρόπο γεγονότα και καταστάσεις μακριά από ιδεοληπτικές ερμηνείες.

Σκεφτόμουν καθώς με συντρόφευε ο Λέοντας τις ώρες της ανάγνωσης του βιβλίου, πως αυτή η ευλογημένη περιοχή που ο μυθικός ποτάμιος θεός της, ο Στρυμόνας, της χαρίζει τον πλούτο και την ευημερία, ο γιος της μούσας Κλειούς, που είναι η προστάτιδα της Ιστορίας, έχει οικοδομήσει μια «περίεργη», ιδιότυπη σχέση με την ιστορία της.

Κλειώ, Στρυμόνας, Ρήσος, Αμφίπολη, Βρασίδα, Θουκυδίδης, Νέαρχος, Λαομέδοντας, Αλέξανδρος, Λέων! Όλοι μοναδικοί και σπουδαίοι... με μια λάμψη αναλλοίωτη μέσα στους αιώνες, αλλά και τόσο ηχηρά παρόντες στο σήμερα.

Σε αυτό τον αέναο, λοιπόν, διάλογο με την ιστορία, τα πρόσωπα και το ίδιο το μνημείο απευθύνω και τον δικό μου ταπεινό λόγο στον Λέοντα της Αμφιπόλεως:

Στέκεις ακοίμητος φρουρός

Αγέρωχος στα βάθη των αιώνων

Μα είναι τώρα δε, ίσως η στιγμή, να ανοίξει η σχισμή..

Και να εγερθεί στο ΦΩΣ η θωριά των ηγεμόνων!!!

Σύλια Ζέττα

Φιλολόγος

πρώην πρόεδρος Δ.Σ. Συνδέσμου Φιλολόγων Σερρών